Provincial Library Jan 23

Heimskringla.

XXXVI. ÁR — WINNIPEG, MANITOBA, MIÐVIKUDAGINN 12. APRIL, 1922. — NÚMER 28

CANADA

Fylkisþingið

Fylkisþingið var slitið s. l. fimtudag (6. þ. m.) Athöfn þeirri stýrði sem að vanda fylkisstjórinn. Þakkaði hann þinginu fyrir að hafa lokið við nauðsynlegustu störf og fjárveitingar svo starfsrekstur fylkisins geti haldið áfram. Að þeirri athöfn lokinni, tókust þingmenn í hendur og kvöddust, óskuðu hverir öðrum farsældar og þökkuðu fyrir góða viðkynningu. En eftir því tók einhver, að þeir mintust ekki á í kveðjunum að þeir vonuðust til að sjást aftur.

Af störfum þingsins síðustu dagana var vörn Hon. Ed. Browns og forsætisráðherra Norrisar gegn ákærum Sweatmans og Evens um ranglega sýndan hag fylkisins í fylkisreikingunum var eitt af því se helzt vakti eftirtekt. Mótmælti Norris þessum mönnum báðum og kvað hann sérstaklega lítið leggjandi upp úr því er Sweatman hefði til þeirra mála lagt; ástæðan er Norris færði fyrir því var sú, að Sweatman hefði varið mál Kelly's og hefði reynt með því að auka en ekki grynna á skuld fylkisins. Haig talaði á móti stjórninni og brá henni um eyðslu og fleira, en Norris svaraði aftur. Einhverjir fundu að því að þessi vörn stjórnarinnar, snertandi ákærur Sweatmans og Evans, var ekki borin upp fyrri í þinginu, svo tækifæri hefði gefist til þess að athuga svör stjórnarnnar.

Samþykt var að yfirskoðun fylkisreikninga Norrisstjórnarinnar færi fram frá því er hún tók við af nefnd, er kosin væri til þess, eins og Hon. Ed. Brown stakk upp á. Kostar yfirskoðun sú $2500.

Til kynna var það gefið að forsætisráðherra Norris og dómsmálaráðherra Johnson ætluðu mjög bráðlega til Ottawa til að reka erindi fylkisins þar í málinu um lækkun flutningsgjalda á járnbrautum og um að fylkið fái umráð yfir auðsuppsprettulindum sínum sem til þessa hafa verið í höndum sambandsstjórnarinnar.

Í "Lögbergi" s. l. viku var vikið að því, að þingfréttin í síðustu Heimskringlu um að Norrisstjórnin hefði haft fund með þingmönnum hinna flokkanna áður en hún var sett til valda, væri ósönn. Frétt þessa höfðum vér eftir blaðinu Tribune. En síðan höfum vér spurt einn þingmanna, hvað satt væri í þessu, Svaraði hann því, að grunur margra þingmanna væri í henni. Það virðist nú bágt sönn, en samt vissu engir nema leiðtogar flokkanna um hvað satt væri í henni. Það virðist nú bágt að segja um það hvort fréttin sé sönn eða ósönn og skal ekki orðlengja meira um það að sinni.

Um athafnir og störf þessa þings hefir verið getið eftir því sem kostur er á í þessu blaði jafnóðum og þær urðu til. Er því óþarft að fara út í það hér að segja í heild sinnni frá afreksverkum þingsins og ýmsar hugleiðingar í tilefni af þeim. En það má þá síðar og á öðrum stað gera en í þingfréttunum.

Sambands-þingið.

Ymisleg útgjöld og stofnun hveitinefndar, voru helztu málin sem fjallað var um á sambandsþinginu s. l. viku. Um stofnun hveitisölunefndar var mikið rætt og voru margir á því að ólögmætt væri að koma henni á fót. Fyrirkomulag hennar er ætlast til að sé hið sama og Canada Wheat nefndarinnar var. En þó að nefnd sú yani og væri til mikils góðs, álíta ýmsir að stofnun hennar hafi ekki verið lögum samkvæm. Á þinginu var nefnd sett í málið fyrir nokkru síðan. Hefir hún nú lagt álit sitt fyrir þingið. En því var aftur vísað til nefndarinnar. Wood frá Alberta gerir alt sem honum er unt til þess að stuðla að því að hveitisölu eftirlitsnefnd verði tafarlaust stofnuð; segir að velferð bænda vesturlandsins sé undir því komin, að einstakir menn, séu ekki látnir "spekúlera" með hveitið eins og nú eigi sér stað. Og í sama streng tekur bændaflokkurinn á þinginu og conservativar. Liberalar vi[r]ðast ekki heldur hafa sérstak[le]ga á móti nefndinni neitt a[ð] segja, nema þetta, að stofnun [h]ennar sé ólögmæt. Verði kom[i]st framhjá því atriði, er ekkert [lí]klegra en að nefnd þessi verði [st]rax stofnuð.

Vér gátum [þess] áður að bændur berðust [mj]ög fyrir þessu máli á þing[inu]. Í síðasta blaði Lögberg[s er] þetta vefengt og sagt að þeir eigi ekki meiri hlut í þessu máli á þinginu en aðrir. Er þar sagt, að nefnd hafi komið málinu á framfæri á þinginu. Ef átt er hér við nefnd skipaða öllum stjórnmálaflokkum er það ekki rétt, því nefnd þessi er engin önnur en akuryrkjuráðið (Canada Council of Agriculture). En þetta ráð, er eingöngu bændaráð, sem yfirstjórn og umsjón bændastefnunnar hefir með höndum og er skipað eintómum bændaflokksmönnum. Ráð þetta hefir lengi verið við lýði og er svo áhrifamikið nú orðið, að sambandsþingið hefir ekki um langt skeið getað gengið fram hjá tillögum þess. Og hafi asmbandsstjórnin ráðist í að framkvæma mál bændastéttinni í hag, hefir hún leitað álits og ráða hjá Akuryrkjuráðinu. Vér höldum að flest, ef ekki öll, af þeim málum, sem snerta hag vesturlandsins í seinni tíð og bænda hér, hafi einmitt verið vakið máls á af þessu bændaráði við sambandsstjórnina.

Skuld landsins (þ. e. net skuld þess) er nú talin $2,384,996,000. Er ekki hægt að neita því að það sé mikil upphæð. Og hún hefir aukist talsvert síðastliðið ár; var í fyrra $2,311,294,000. En þegar net skuldir aukast, er það sjaldnast góðsviti. Í þetta skifti stafar skulda-aukning þessi af því, að lánin sem stjórnin hefir tekið, gefa nú ekki rentur af sér, enda munu þau hafa verið herlán að mestu leyti og ekki við öðru að búast en að þau yrðu bein byrði.

Um fjárveitingar til búnaðartilrauna (Expermental Farms) var all-mikið rætt; mæltu þingmenn Vesturlandsins með þeim og einkum því að slíkum tilraunum væri sem víðast komið á fót. Upphæðin sem samþykt hefir verið að veita til þessa nemur $1,315,000. Aðrar fjárveitingar snertandi akuryrkju voru $28,000 til skordýra-rannsókna, $235,000 til að uppræta skordýr sem eyðileggingu valda o. fl., $175,000, til mjólkurbúa og $26,000 til íshúsa.

Upp á ýmsum fleiri fjárveitingum hefir verið stungið, en fæst af þeim hefir enn verið samþykt. Verður á þær minst þegar þær hafa verið afgreiddar.

Metcalfe dáinn.

T. L. Metcalfe dómari í yfirrétti fylkisins lézt 2. apríl s. l.; hann hafði undanfarna 6 mánuði verið veill heilsu. Jarðarför hans fór fram með mikilli viðhöfn og hann var lofaður mjög fyrir dugnað og ástundun við verk sitt af stéttarbræðrum og samverkamönnum hans. Hvar sæti hans tekur, er enn ekki víst. Eru tveir í vali að sagt er: Hon. T. H. Johnson, landi vor og Trueman lögmaður; telja margir víst að Johnson muni hljóta stöðuna.

Leiðtogi Conservativa kosinn.

Conservativaflokkurinn hélt fund mikinn í Royal Alexandra hótelinu s. l. miðvikudag. Um 300 manns var þar saman komið. Var leiðtogi kosinn og stefnuskrá flokksins samin. Fyrst leiðtoga var majór F. G. Taylor kosinn; hann er núverandi þingmaður fyrir Portage la Prairie. Haig og Willis voru einnig í vali. Eftir kosninguna héldu þeir Taylor og Haig ræður. Að þeim loknum var stefnuskrá flokksins lesin upp og samþykt. Verður hún birt síðar í blaðinu.

Sweatman svarar.

Sweatman svarar vörn þeirra Norrisar og Browns í sambandi við fylkisreikningana þannig, að þeir hafi á síðustu stundu þingsins þeytt upp ryki til málamynda sér til varnar af því að þeir hafi mátt til með að svara. En því aðeins hafi þeir þagað í sex vikur undan ákærum sínum, að þeir hafi ekki þorað að mótmæla þeim. Vörn þeirra sé einnig þess eðlis, að henni þurfi ekki að svara.

Sameining í huga?

Ferð forsætisráðherra Norrisar til Ottawa segir blaðið Tribune að muni gerð til þess í og með, að fá bændaflokkinn í lið með sér eða gera einhverskonar samvinnu samninga við hann við í höndfarandi kosningar.

Leiðtogi bænda.

Leiðtogi bændaflokksins í Manitoba er mælt að verða muni Chipman ritstjóri Grain Growers Guide; er því líklegt að hann verði næsti forsætisráðherra Manitoba.

BANDARÍKIN.

Rentulög gildandi.

Hæsti réttur hefir dæmt rentulög New Yorkfylkis lögleg vera.

Lög útsæðislántöku afgreidd.

Lögin sem veita hálfa aðra miljón dollara til útsæðis lántakenda, hafa verið undirskrifuð af Harding forseta, og hafa því öðlast gildi.

Nýr þjóðlistagarður.

Margar raddir hafa látið til sín heyra í þá átt að ráðlegt væri fyrir Bandaríkjaþjóðina að koma á þjóðlistigarði í norðurhluta Minnesotaríkisins kringum Rainy River og Lake of the Woods. Náttúrufegurð á þeim stöðum kvað vera lítið ef nokkuð á eftir Guluárþjóðlistigarðinum, en veðursæld margfalt meiri.

Ford-félagið bætir á vinnufólki.

Tuttugu prosent viðauka við vinnufólksmegð sína hefir Ford félagið ákvarðað nú þegar. Þetta er svar upp á áskorun sem send var til verksmiðjueigenda að veita afturkomnum atvinnuluausum hermönnum vinnu. Drengilega viðbrugðið.

Verksmiðju vinnufólk að aukast.

Eftir nýútkomnum skýrslum að dæma sem The National City Bank í New York hefir gefið út, er það í fyrsta sinn sem fleiri vinna orðið að verksmiðju framleiðslu en landrækt í Bandaríkjunum.

Toll-frumvarp.

Ef tollfrumvarp sem lagt var fyrir efrimálstofuna í Washington nær samþykt, verður það þungur reiðarslagur fyrir Canada. Tollhækkun er gífurleg á öllum þeim vörum sem Canada hefir aflögum, einkanlega fiski, hveitikorni og hveitimjöli. Ákveðinn tollur á hverjum kornmælir er 30c en á hveitisekknum 78c. Frumvarpið leggur það einnig í valdforseta Bandaríkjanna, að mega leggja, ef honum finst nauðsyn krefja, 50 prosent hærri tolla en ákvarðað er í frumvarpi þessu.

Giftast óvinum sínum.

Sextíu þýzkar brúðir komu með þúsundi nýkomnum hermanna frá Þýzkalandi til Bandaríkjanna nú fyrir skömmu. Þúsund þetta er partur af liði því sem Bandaríkin hafa haft við Rínána frá því á stríðsárunum.

BRETLAND

Írland.

Samningar hafa enn tekist milli Englands og þeirra er Írlandi stjórna, bæði norður- og suðurhluta þess, um að hefjast handa og efla svo lögregluliðið beggja stjórnanna, að þær geti haldið uppi góðri reglu og friði á Írlandi. Er eftir fréttum að dæma, sem mikill hluti írsku þjóðarinnar æski friðar og sé ásátt um það að fríríkjasamningarnir séu haldnir. Og alt spáði góðu fyrir af undirtektum fólks á Írlandi að dæma fyrst eftir fundinn í Lundúnum sem gerði ráð fyrir að reyna að hefta uppþotin með auknu lögregluliði. En því var ekki lengi að heilsa. Sinn Feinar fóru aftur af stað og ástandið virðist svipað og getið var um í síðasta blaði, einlægar róstur og yfirgangur, skemdir á eignum og jafnvel manndráp. Og sem stendur er ekki hægt að spá neinu um hvenær því muni létta af.

Lord Mayor O'Neill í Dublin hefir boðið Suður-Írlandsstjórninni á fund til þess að ræða um algerða sameiningu í stjórnarfarslegum skilningi milli Suður- og Norður-Írlands. Collins og Griffiths eru sagðir að hafa tekið vel í áform þetta. Síðustu fréttir hafa eftir Churchill, að ástandið á Írlandi eigi enn eftir að versna, áður en það batni. Hann er kunnugur mjög ástandinu þar sem hann hefir sérstaklega haft Íramálin með höndum í seinni tíð; segir hann nú um það, að sem stendur sé ekki annað sýnilegra en að til byltinga horfi.

ÖNNUR LÖND.

Genúa-fundurinn.

Ráðstefna þessi sem svo mikla eftirtekt hefir vakið og haldin er til að reyna að reisa við hag Evrópu, kom saman s. l. mánudag í Genúa á Ítalíu. Signor Facta forsætisráðherra Ítalíu er forseti. Bauð hann fundarmenn velkomna með snjallri ræðu;; las einnig ávarp frá Victor Emanuel konungi þess efnis að bjóða gestina velkomna. 27. þjóðir hafa fulltrúa þarna. Eftir að fundurinn hefir verið settur tekur Lloyd George til máls. Er búist við að hann skýri frá í hverju verkefni fundarins sé fólgið. Mesta eftirtekt vekur það að Rússland skuli nú í fyrsta sinni síðan stjórnarskiftin urðu þar sitja á fundi með hinum vestlægu þjóðunum og bera ráð sín saman við þær um alþjóðamál. Þessar þjóðir hafa fulltrúa á fundinum og sýnir talan hve margir fulltrúar eru frá hverju landi: Suður-Afríku 4,; Albania 4; Astralía 14; Belgíu 14; Bulgaría 15; Canada 2; Czecko-Slovakía 30; Danmörk 10; Eistland 25; Finnland 7; Frakkland 80; Þýzkaland 80; Bretland 128; Grikkland 22; Írland 6; Ítalía 60; Letvia 6; Lithuania 7; Luxemburg 4; Norgegur 8; New Zealand 16; Holland 16; Pólland 40; Portúgal 9; Rúmenía 22; Rússland 12; Jugo-Slavia 12; San Marino 16; Spánn 16; Svíþjóð 10 Svisland 8; Ungverjaland 2.

Lenin.

Lenin forsætisráðherra Rússlands var sagður látinn í dagblöðunum hér fyrir viku síðan. Frétt þessi er ósönn. Forsætisráðherra Ukraniu sem nú er staddur á Þýzkalandi segir að Lenin sé lasinn sem stafi af ofmikilli vinnu. Honum hafi af vinum hans verið ráðlagt að taka sér tveggja mánaða hvíld, en hann fáist ekki til þess, heldur sitji við verk að jafnaði 16 kl.stundir á sólarhring. Engin lasleiki annar en þreyta gangi að honum. Hann er á leiðinni til Genúa-fundarins, en fór til Odessa og þaðan á skipi til Ítalíu vegna þess að ekki þótti trygt fyrir hann að fara til Berlinar, Innsbruck og Sviss, eins og hinir fulltrúarnir frá Rússlandi, vegna æsinga sem urðu í fylgismönnum keisarans sæla, sem úir og grúir af á þessum stöðum, er þeir fréttu að Lenin mundi fara til Genúa.

Tyrkland.

Mælt er að sambandsþjóðirnar ætli innan skamms að láta endurskoða samninga þá er kendir eru við Sevres og fjalla um afstöðu Tyrklands; tilgangurinn er sá, að gefa Tyrkjum fullkomið frelsi aftur í Evrópu eins og fyrir stríðið.

Karl keisari dáinn.

Karl fyrrum keisari í Austurríki og Ungverjalandi dó 1. þ. m. Eins og kunnugt er, var hann í útlegð á eynni Madeira; var fluttur þangað eftir ráði sambandsþjóðanna vestlægu fyrir tilraunir hans legðinni er sagt að Karli hafa leiðst að brjótast aftur til valda. Í útlegðinni er sagt að Karli hafi leiðst enda var lífið tilbreytingalaust á eyju þessari; féleysi amaði einnig. En þá hlið lífsins hefir Hapsborgarættin eða hann að minsta kosti lítið þekt og hefir því mátt muna sinn fífil fegri. Banamein keisarans var lungnabólga. Zíta drotning hans og börn þeirra fóru með honum í útlegðina.

Hungrið í Volgahéruðunum rénar.

Ástandið í Volga-héruðunum á Rússlandi segja dagblöðin ensku hér að sé að skána, og muni ekki versna úr þessu. Hvað hefir bætt það, er ekki sagt frá, og er það hálf undarlegt. Ekkert talað um að vörur eða hjálp frá öðrum löndum sé komin þangað. Rauða krossfélögin í Rússlandi hafa gengið mjög vel fram í að afstýra hættunni, en hafa litla eða enga hjálp fengið enn frá öðrum þjóðum til þess. Þegar til kom að senda hjálp frá Bandaríkjunum, vildi Hoover ekki fá Rauðakrossfélaginu rússenska, sem um björgunina sá í Volgahéruðunum, vörurnar í hendur, heldur vildi hann stofna bandaríska deild til að úthluta þeim í Rússlandi. Út úr þessu varð stapp og töf á að nokkuð væri sent til Rússlands af vörum. Dr. Friðþjófur Nansen kvað Rauðakrossfél. á Rússlandi bezt til þess fallið, að sjá um úthlutun hjálparinnar og bar félaginu ágætis orð. Sambandsþjóðirnar eða alþjóðafélagið sama sem rak Nansen úr hjálparnefndinni fyrir þetta. Rússar hafa á móti að útelndar hjálpardeildir séu stofnaðar í Rússlandi; eru eflaust hræddir um að það verði til þess að gróðursetja þar útlend verzlunarfélög. En með öðru móti virðist Hoover ekki vilja veita neina hjálp, og er það skrítið, þar sem almenningur í Bandaríkjunum sem annarsstaðar leggur hjálpina fram án nokkurra þvílíkra skilmála. — En þegar aftur er vikið að hinu, að ástandið sé að skána, vakna hjá manni þessar spurningar: Hafa Rússar sama sem einir ráðið við hættuna sem þarna vofði yfir? Eða var hættan ýkt? Á Suður-Rússlandi er uppskerutíminn í júní og verður fyrir þann tíma nokkuð að ráði af þessari hjálp frá öðrum löndum komin til Rússlands?

Úr bænum.

Mr. Halldór Halldórsson fasteignasali hér í bæ kom heim aftur úr skemtiferð sinni um Evrópu s. l. miðvikudag. Hann lagði af stað héðan 10. janúar og fór fyrst til Cherburg á Frakklandi og svo þaðan aftur ferðaðist hann til Kaupmannahafnar, hvar hann dvaldi um tíma að heimsækja kunningja sína og ættmenn konu sinnar sem þaðan er ættuð. Heim leiðis hélt hann svo gegnum England og kom þar við á nokkrum helztu stöðum og stórborgum.

Mjög vel lét Mr. Halldórsson af ferðalagi sínu og sagði hann að sér hefði alstaðar liðið vel og haft góða skemtan. Mjög mikil frost sagði hann að hefðu verið í Danmörku síðastliðinn vetur, meiri en nokkurntíma síðan veturinn 1881 til 1882. Frost þessi heftu skipagöngur svo mörgum vikum skifti og er það óvanalegt þar. Hús til leigu bæði í Höfn og í stórborgunum á Englandi segir hann að séu sem næst ófáanleg og verði hver sá er íveru vanti að tilkynna það mörgum vikum fyrirfram og bíða svo þar til að að honum komi í röðinni. Ekki kveður hann húsaleigu samt vera eins háa og hér í landi, og er það af þeirri ástæðu að svoleiðis er undir umsjón og eftirliti þar til settrar stjórnarnefndar. Dýrtíð mikla telur hann í Kaupmannahöfn, og útlit hreint ekki glæsilegt. Alment verkfall hófst þar fyrsta marz og tepti það allar skipaferðir á ný og einnig verzlunarviðskifti yfirleitt. Verkveitendur vildu lækka kaupgjald en verkamannafélögin neituðu að ganga að því. Þetta gerði ástandið enn ægilegra. Íslenzku verzlunarskipin 5 lágu föst þar á höfninni meðan hann dvaldi þar. Eitt þeirra var fermt íslenzku sauðakjöti er seljast átti í Höfn en enga sölu var hægt að fá fyrir því verð þess var til muna lægra þar en á Íslandi og bjuggust því eigendurnir við að þurfa að flytja það til baka aftur til Reykjavíkur.

Á Þýzkalandi kvað hann mjög ódýrt að lifa, og væri hið lága gildi peninganna aðal orsök þess. Þýzkir peningar féllu í kring um 35% um þær mundir er gjalddagi skaðabótakröfu sambandsþjóðanna færi í hönd, því þá yrði öllu að koma í verðmæti enska pundsins, en svo smá risu þeir aftur því starfskraftur og starfsþrek Þjóðverja virtist takmarkalaust.

Einkennilegt þótti honum, og ekki sem bezt meðmæli með fjármálafræði Íslendinga í gamla landinu, að krónan frá Íslandsbanka gilti aðeins 70 aura á peningamarkaðinum í Höfn, en Landsbankakrónan aftur 90 aura, og mynduðust því tvö gildi gjaldmið il þess sem ætti að heita sá sami á landinu sjálfu.